

Äldreplan 2023-2026

Antagen av social- och omsorgsnämnden 2023-03-28, § 29

Inledning

Syfte

Utgångspunkten för socialt stöd, vård och omsorg är alla människors lika värde. De grundläggande principerna är respekten för självbestämmande, trygghet och den personliga integriteten. All verksamhet måste ha sin utgångspunkt i individens önskemål och behov. Att genomföra detta i praktiken handlar om vardagens möten mellan människor, en fråga som ständigt måste hållas vid liv för både individer och organisationer.

Kvalitet är att göra rätt saker på rätt sätt, till nytta för den som verksamheten är till för. För att säkra att rätt saker görs på rätt sätt måste verksamheten planeras. Planering och genomförande måste sedan följas upp, och analyseras så att man kan se om resultaten blev de avsedda. Uppföljningen ger ett underlag så att möjligheten till förbättringar kan identifieras och leda till att verksamheten utvecklas.

Målet för allt kvalitetsarbete är att ge effektivare verksamhet, nöjdare medborgare/ brukare och medverka till att verksamheten utvecklas och förbättras.

Laxå kommun vill med denna plan tydliggöra det synsätt och den målsättning som ska vara styrande för äldreomsorgen i kommunen.

Målsättning för äldreomsorgen i Laxå kommun

Utgångspunkten i arbetet med äldrefrågor i Laxå kommun är de nationella målen som antagits av riksdagen, kommunens egna mål samt kommunens vision.

Laxå kommuns vision: *"En välmående plats med hög trivselfaktor, stark sammanhållning och öppenhet mot omvärlden."*

Nationella mål för äldreomsorgen

Enligt de nationella mål som antagits av riksdagen ska *"äldre kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande i samhället och över sin vardag, kunna åldras i trygghet och med bibehållet oberoende, bemötas med respekt och ha tillgång till god vård och omsorg"*.

Inriktningsmål för äldrepolitiken i Laxå kommun

Kommunfullmäktige och social- och omsorgsnämnden har fattat beslut om mål för kommunens äldreomsorg som innebär att:

- Personer över 65 år boende i Laxå kommun ska kunna åldras i trygghet med tillgång till en god vård och omsorg.

- Invånarna ges insatser av god kvalitet utifrån individuella behov.
- Laxå kommun ska genom att verka för en god folkhälsa minska andelen över 65 år som har hemtjänst, vårdas på korttidsvården eller bor i särskilt boende.
- Genom ett förebyggande, vårdpreventivt och proaktivt förhållningssätt i bred samverkan främjar vi hälsa hos kommunens invånare.
- De som kommer i kontakt med äldreomsorgen ska uppleva god tillgänglighet, ges möjlighet till delaktighet och inflytande och få ett bra bemötande. Andelen personer som känner att personalen lyssnar på dem ska öka.

Lagstiftning

Äldreomsorgen i Laxå kommun grundas på att uppfylla socialtjänstlagens portalparagraf:

1 § Samhällets socialtjänst ska på demokratins och solidaritetens grund främja människornas ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet. Socialtjänsten ska under hänsynstagande till människors ansvar för sin och andras sociala situation, inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och grupperns egna resurser. Verksamheten ska bygga på respekt för människornas självbestämmanderätt och integritet.

Äldreomsorgen grundar sig även på målparagrafen från 5 kapitlet i socialtjänstlagen:

4 § Socialtjänsten ska verka för att äldre människor får möjlighet att leva och bo självständigt under trygga förhållanden, och ha en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra.

Kommunen har även ansvar för hälso- och sjukvård upp till sjuksköterskenivå, och ska uppfylla hälso- och sjukvårdslagens mål:

2 § Målet för hälso- och sjukvården är en god hälsa och en vård på lika villkor för hela befolkningen. Vården ska ges med respekt för alla människors lika värde, och för den enskilda människans värdighet. Den som har det största behovet av hälso- och sjukvården ska ges företräde i vården.

Salutogent synsätt (ungefär betydelse; hälsans ursprung)

Det salutogena perspektivet innebär att man betonar hälsobringande faktorer, det som gör att människor mår bra. Det är ofta enkla saker som är hälsobringande. Det som är meningsskapande varierar från individ till individ. Ett salutogent förhållnings-sätt inom äldreomsorgen handlar om att se till det friska hos varje individ, uppmuntra och försöka bevara det. Mycket i det salutogena synsättet handlar om bemötande och respekt. Alla

äldre, oavsett sjukdom eller funktionshinder, måste bli bemötta och få omsorg på ett professionellt sätt för att uppleva livskvalitet.

Demografi

Nuläge

Kommunen hade den 1 november 2021 totalt 5 582 invånare. Av dessa var 21,2 % mellan 65-79 år, och 8,0 % över 80 år. Andelen personer 65 år och äldre, var 29,2 %. Motsvarande siffra för riket var 20,3 %. (Kolada för 2021).

Prognos

Prognoser för kommande år visar att antalet Laxåbor i åldrarna 65-79 år kommer att minska med 21 personer, medan antalet 80 + prognosticeras att öka med 60 personer (från 448 till 508). Om kommunens befolkning fortsätter att minska kommer det också att påverka andelen pensionärer.

Biståndsbedömning, handläggning och dokumentation

Grundprinciperna vid handläggning av ärenden inom kommunens äldreomsorg är att:

- Handläggning och beslut av ärenden sker på ett rättssäkert sätt.
- Den enskildes inflytande, självbestämmande och delaktighet beaktas.
- Individuella genomförandeplaner upprättas utifrån en helhetssyn som omfattar såväl praktiska insatser som insatser av social och psykologisk karaktär.
- All personal har utbildning i och kunskap om social dokumentation.
- Kontinuerliga uppföljningar görs för att säkerställa aktuella beslut och insatser.

Brukarinflytande

I socialtjänstlagens så kallade portalparagraf, 1 kapitlet 1 § SoL, anges socialtjänstens mål och inriktning. Där står bland annat att *"verksamheten ska bygga på respekt för människans självbestämmande och integritet"*.

Brukarinflytande betecknar många olika slags relationer mellan brukare och till exempel anställda inom kommunal verksamhet, alltifrån samrådsgrupper till styrelser med formell beslutsmyndighet. Brukarinflytande avser ofta brukarens möjlighet att som grupp påverka de offentliga tjänsternas innehåll. Exempel på brukarinflytande i Laxå kommun är samverkansgruppen för Laxås seniorer och anhörig-träffar inom äldreomsorgen. På individnivå är upprättande av genomförandeplaner ett sätt att stärka den enskildes möjlighet att påverka vilka insatser som ges, samt hur och när de ges.

Jämställdhet inom äldreomsorgen

Enligt de nationella målen för jämställdhet ska: *"kvinnor och män ha samma makt att forma samhället och sina egna liv"*. I en jämställd socialtjänst ska kvinnor och män utifrån detta mål alltså garanteras en skälig levnadsnivå utifrån båda könen villkor och behov. En jämställd socialtjänst innebär inte att kvinnor och män alltid ska ha "samma insatser".

Information

För att kunna fatta självständiga beslut och ta ansvar för sin livssituation, krävs att det finns rätt och lättillgänglig information att tillgå. Information om den äldre vårdtagaren/patienten är mycket viktigt för att personalen ska kunna göra ett gott arbete. Ju mer personalen vet om den äldres livssituation, desto bättre bemötande kan personalen ge.

Informationen ska vara anpassad efter mottagarens behov och förutsättningar och finnas tillgänglig på flera språk och för personer med olika funktionsnedsättningar.

IT-tekniken är ett redskap, men också andra informationskanaler som broschyrer, information i lokalpress och LaxåNytt, uppsökande verksamhet och kommunens hemsida, är viktiga för att förmedla information till äldre och deras anhöriga.

E-hälsa är ett nytt begrepp. Det är ett samlingsnamn för insatser, verktyg och processer i socialtjänst och vård som syftar till att personer har rätt att få rätt information vid rätt tillfälle. (Se vidare under rubriken Ny teknik).

Förebyggande arbete

För att motverka uppkomsten av skador och ohälsa, är de förebyggande insatserna och hälsofrämjande åtgärderna viktiga. Kunskap om livsstil, kost och motion, att delta i olika former av social gemenskap, att ha kunskap om hur man kan undvika skador och olyckor, ökar förutsättningarna för att bevara en god hälsa samt ökar välbefinnandet för äldre. Möjligheten för äldre att kunna behålla sina intressen är viktigt.

Genom att stärka samarbetet med det lokala föreningslivet och intresse-organisationer, ska fler möjligheter till gemenskap och aktiviteter växa fram i närmiljön. Ett väl utvecklat förebyggande arbete inom äldreomsorgen innebär stora vinster, både hälsomässiga och ekonomiska. Vinster som kommer både individen och samhället till del, genom att de kan motverka skador, ensamhet och ohälsa.

Förebyggande arbete inom äldreomsorgen i Laxå kommun

Träffpunkter, mötesplatser

I dagsläget finns en kommunal träffpunkt för seniorer i kommunen. Träffpunkt 18 drivs av kommunen i samverkan med intresseorganisationer.

Fixartjänst

Pensionärer och funktionshindrade kan få hjälp med enklare sysslor genom kommunens kostnadsfria fixartjänst. Fixartjänsten har två syften. Dels att man ska kunna bo kvar längre i det egna hemmet, dels genom att få hjälp med att till exempel hänga upp gardiner eller byta glödlampor. Detta gör att olyckor i hemmet kan förebyggas.

Uppsökande verksamhet

Enligt socialtjänstlagen ska kommuner ha uppsökande verksamhet där invånarna ska upplysas om socialtjänsten och vad den kan erbjuda. Kommunen ska vidare göra sig väl förtrogen med levnadsförhållandena i kommunen för äldre människor. I den uppsökande verksamheten ingår även att lämna information om säkerhet för äldre och skadeförebyggande insatser.

Friskvård

Friskvård är ett samlingsbegrepp på åtgärder som stimulerar en person till egna aktiva hälsofrämjande insatser. När det gäller äldre kan detta vara att äta god och nyttig mat, ha god sömn, delta i aktiviteter, motionera med mera. Inom intresseorganisationerna och på kommunens träffpunkt, bedrivs många aktiviteter som kan inrymmas i begreppet friskvård.

Stöd och hjälp i det egna hemmet

Kvarboendepincipen

Den så kallade kvarboendepincipen innebär att man som vårdtagare har rätt att få bo kvar i det egna hemmet, även om man har stora omvårdnadsbehov. Laxå kommuns äldreomsorg präglas sedan många år av denna princip. Allt fler äldre bor kvar i sitt hem, ofta till livets slut. För att kunna bo kvar krävs att den enskilde får den hjälp och det stöd den behöver, och att han eller hon känner sig trygg och säker samt kan påverka sin situation.

Äldreomsorg i Laxå – stöd och hjälp i det egna hemmet

Hemtjänst och hemsjukvård

Äldre med behov av hemvård, ska kunna känna trygghet i den vård och omsorg som ges i det egna hemmet enda till livets slutskede. Vård och stöd i hemmet ska präglas av respekt för den äldre, dennes bakgrund och kultur. Hemvården ska ha ett professionellt förhållningssätt och arbeta med vardagsrehabilitering.

Inom ramen för biståndsbeslut ska den enskildes önskemål och prioriteringar så långt som möjligt tillgodoses. Hemvård ska fungera oavsett vilken tid på dygnet som den äldre har behov av vård och omsorg. Laxå kommun ansvarar för hälso- och sjukvårdsinsatser upp till sjuksköterskenivå för personer i ordinärt boende, äldreboenden och dagverksamhet. Av de särskilda riktlinjer som finns framtagna för den kommunala hälso- och sjukvården, framgår bland annat att äldre i kommunen ska erbjudas en god och säker hälso- och sjukvård som

bygger på den enskildes självbestämmande. Det är viktigt med ett gott samarbete och väl fungerande kontakter mellan kommunens och regionens sjukvård, i första hand primärvården.

Trygg hemgång

På sjukhus finns personal nära dygnet runt, och det kan kännas otryggt att komma hem och inte veta vad man klarar i hemmiljön. Vid utskrivning från slutenvården kan den enskilde ha rätt till insatsen "trygg hemgång", där den enskilde initialt får utökade och mer flexibla insatser som sedan, så snart det är möjligt, anpassas till det aktuella hjälpbehovet. Syftet med insatsen är att ge ett tryggt omhändertagande efter sjukhusvistelse. Vägen förbi korttidsvården kan i vissa fall fördröja målet för den enskilde – att bli så självständig som möjligt i det egna hemmet. Teamträffar genomförs regelbundet med biståndsbedömare, enhetschef, arbetsterapeut och kommunens sjuksköterskor.

Korttidsvård

Korttidsvård är ett viktigt komplement till hemtjänst, hemsjukvård och anhörigstöd. Det kan vara avlösning av anhöriga och närstående, rehabilitering, konvalescens, palliativ vård med mera. Att ha god tillgång till korttidsplatser möjliggör kvarboende i hemmet. Korttidsvård ges till personer i ordinärt boende.

Hemrehabilitering

Hemrehabilitering i Laxå kommun är ett arbetssätt som genomsyrar hela hemvården. Hemrehabilitering innebär att man som vårdtagare ska få möjlighet till rehabilitering i sitt hem. Hemrehabilitering kan ges om man behöver fortsatt träning efter sjukhusvistelse, har varit långvarigt sjuk och behöver stöd för att komma i gång samt behöver träning för att upprätthålla funktioner för att klara vardagen. Träningen handhas av hemvårdspersonalen med stöd av, och instruktioner från arbetsterapeut och sjukgymnast.

Anhörigstöd

Anhörigstöd syftar till att fysiskt, psykiskt eller socialt stödja den som vårdar och hjälper en anhörig, närstående. Då ingen situation är den andra lik, är det viktigt att stödet är individuellt anpassat och olika stödformer kan kombineras. Syftet är att stödet ska ge ökad livskvalitet både för den anhörige, och den som får hjälp. Exempel på anhörigstöd är stödsamtal, anhörigcirkel, "må bra aktiviteter" och information. Stöd till anhöriga kan också handla om korttidsplats, demensdagvård, avlösning i hemmet, med mera.

Service­lag

Kommunens servicelag handhas av arbetsmarknadsenheten och erbjuder service till äldre och funktionshindrade. Genom servicelaget kan man få hjälp med snöröjning, gräsklippning och annat trädgårdsarbete. Taxan för servicelaget är idag 150 kr per timme.

Bostadsanpassning

Den som har en funktionsnedsättning har enligt lag rätt att ansöka om bidrag till att anpassa sin permanentbostad. Bidrag kan beviljas oavsett om man bor i hyresrätt, bostadsrätt eller äger sin bostad, och är inte inkomstprövat. Bidrag kan endast ges för att anpassa hemmets fasta funktioner.

Boende för äldre

Samhällsplanering

Det är av stor betydelse för äldres hälsa och välbefinnande, hur närmiljön är utformad. Tillgängligheten är ofta avgörande om individen kan klara sig själv eller behöver stöd från samhället. Frågan om tillgänglighet bör därför lyftas fram och ha en framträdande roll vid förändringar av bostäder, allmänna lokaler och utemiljöer. Detta gäller även behovet av anpassning av allmänna kommunikationer. Att ständigt följa den demografiska utvecklingen i kommunen, och hålla dialogen med kommunens bostadsbolag och andra aktörer levande, är nödvändigt för att möta framtida behov av bostäder, kommunikationer och service för äldre.

Särskilda boendeformer

Särskilt boende är till för personer med stora omvårdnadsbehov dygnet runt. För att få ett sådant boende krävs biståndsbeslut. I särskilt boende har kommunen hälso- och sjukvårdsansvar upp till sjuksköterskenivå. Laxå kommun har totalt sextiofyra lägenheter inom särskilt boende fördelat på åtta avdelningar. Fem avdelningar har förstärkt bemanning då de flesta där har demensdiagnos. I nuläget stämmer behov och efterfrågan ganska väl överens, men man måste vara uppmärksam på att behov snabbt kan uppstå. Från och med 1 januari 2015 ska alla personer med biståndsbeslut om särskilt boende eller demensboende, även ha ett biståndsbeslut gällande övriga insatser med utgångspunkt från individens behov (SOSFS 2012:12).

Seniorboenden

I Laxåhems regi finns ett fyrtiotal seniorlägenheter i centrala Laxå att tillgå. Seniorboende är ett ordinärt boende som utmärks av god tillgänglighet och krav på att de boende har uppnått en viss ålder för att få flytta in. Gemensamhetslokaler finns i viss utsträckning.

Trygghetsboende, servicehus

I Saltängsområdet finns Björkhagen som har fungerat som servicehus, sedan 1970- talet. På området finns tillgång till matservering, gemenskapslokal och aktiviteter. Fram till för cirka tio år sedan, var Björkhagen ett renodlat äldreboende. Under senare år har diskussionen om Björkhagen gällt hur man kan förbättra såväl den inre som yttre miljön och anordna sociala aktiviteter och kommunikationer till Laxå centrum. Numera kan vi konstatera att mycket har gjorts redan i den riktningen, och servicehusboendet är idag ett mer attraktivt alternativ för äldre med visst behov av stöd från hemtjänsten. Diskussionen behöver fortsätta om alternativa boendeformer för äldre.

Stöd till personer med demenssjukdom

Kommunen och regionen samverkar kring utredning, stöd och insatser för individer med demenssjukdom. Särskilda stöd- och vårdformer finns för personer med demenssjukdom. Dagverksamhet erbjuds för den som bor hemma på Ramundergården tre dagar i veckan. Fem avdelningar på Ramundergården har förstärkt bemanning för att kunna vårda individer med demensdiagnos. En specialistundersköterska mot demens är rekryterad.

Äldre med utländsk bakgrund

Genom den invandring som har skett de senaste decennierna, har allt fler äldre en annan kulturell bakgrund, vilket kan innebära svårigheter i bland annat kontakten med äldreomsorgen eller i en vårdssituation. Verksamheten ska arbeta för att så långt som möjligt tillgodose dessa individers särskilda behov. Exempelvis genom att erbjuda information på olika språk, erbjuda språkstöd eller genom att medarbetares språkkompetens riktas och planeras mot brukarnas behov.

Finskt förvaltningsområde

Sedan februari 2019 är Laxå kommun finskt förvaltningsområde. Det innebär att finskspråkiga kommuninvånare har särskilda rättigheter som innebär att stöd och hjälp ska kunna erbjudas på finska. Månadsvisa caféträffar erbjuds på Träffpunkt 18 för finsktalande seniorer.

Äldre med psykisk sjukdom

Äldre personer med någon form av psykisk sjukdom är en utsatt grupp. För denna grupp är det viktigt med kompetent personal. Här är det viktigt med gott samarbete mellan kommunens hemsjukvård och andra vårdgivare.

Vård i livets slutskede

Vid vård i livets slutskede i hemmet, på särskilt boende eller på korttidsplats ska kommunen bistå med nödvändiga insatser, som tillgång till kompetent personal dygnet runt, smärtlindring, hjälpmedel, stöd till anhöriga med mera. Det är också av stor vikt med ett gott samarbete med regionen.

Äldre och kosten

I vilken omfattning och på vilket sätt äldre behöver hjälp med mat, kan se väldigt olika ut. Det kan handla om allt ifrån att få hjälp med att handla eller få matlåda, till att ha en medicinsk diagnos som innebär speciella behov när det gäller kost och näring. I vissa fall innebär detta att insatserna och arbetet kan omfattas av såväl hälso- och sjukvårdslagen som socialtjänstlagen och livsmedelslagstiftningen. Måltiden är i bästa fall en viktig social händelse med betydelse för människors känsla av sammanhang och meningsfullhet. Maten har också betydelse för äldres hälsotillstånd genom att förebygga till exempel undernäring, trycksår och fallolyckor eller genom att vara en förutsättning för att en medicinsk behandling ska vara verksam.

Kommunen har ett centralt kök, beläget på Ramundergården som tillagar alla måltider till särskilt boende, korttidsvården och till viss del LSS-verksamheten. På Ramundergården finns även en seniorservering som är öppen vardagar. Matdistribution i ordinärt boende erbjuds. På Björkhagen finns en seniorservering som drivs av extern aktör.

Samverkan

Samverkan med regionen

Samverkan med regionen sker på flera olika nivåer. Sjuksköterskor har vid behov direktkontakt med vårdcentralen och fasta tider för konsultation. Läkarna har fasta besökstider på kommunens särskilda boenden. Demenssjuksköterskan har egna kontakter. Regelbundna möten finns med representanter för kommunen och vårdcentralen. Den medicinskt ansvariga sjuksköterskan (MAS), ingår i ett professionellt nätverk där regionen ingår. Socialchefen deltar i möten med regionen på främst länsdelsnivå. Regionen håller i olika träffar och arbetsgrupper, där representanter från kommun och region ingår, bland annat gällande gränsdragningsfrågor.

Samverkan med brukarorganisationer

Samverkan med brukarorganisationer sker i första hand genom samverkansgruppen för seniorer som har fyra möten per år.

Samverkan med frivilligorganisationer, enskilda frivilliga

Samverkan med personer engagerade i väntjänst och anhörigstöd sker genom träffar och kontakter på i första hand Träffpunkt 18. Samverkan med civilsamhället sker även genom en frivilligrupp med aktörer både från pensionärsorganisationer, föreningslivet, kommunen, kyrkan, regionen och folkhälsoteamet.

Personalens kompetens och framtida rekrytering

Stor yrkesskicklighet, empati och social förmåga är viktiga egenskaper för dem som arbetar inom äldreomsorgen. Kvaliteten inom verksamheterna hänger samman med personalens kunskap.

I kommunen finns ett beslut att lägsta utbildningsnivå ska vara undersköterska eller motsvarande. Ett antal anställda inom äldreomsorgen har specialistutbildning inom områdena demens, psykiatri och palliativ vård. Stora pensionsavgångar är att vänta inom de närmsta åren, och verksamheten är i behov av att attrahera och behålla utbildad personal. Det finns ett stort behov av att förmedla kunskap om, och en positiv bild av olika vårdyrken för att försöka få unga människor att söka till vårdsektorn. Dialogen med gymnasieskolan och vuxenutbildningen sker genom vård- och omsorgscollege i sydnärke, där kommunrepresentanter finns i både direktionen och i styrgruppen.

Sociala aktiviteter och kultur i vården

Äldre personer har rätt till kulturella upplevelser. Sociala aktiviteter och kultur ska vara en del av äldreomsorgens vardag. Att ha en meningsfull vardag med sociala kontakter är hälsobefrämjande. På både Ramundergården och Björkhagen finns aktivitetsansvariga undersköterskor, med uppdrag att samordna och tillhandahålla sociala aktiviteter och stimulans. All personal bör få mer utbildning om social aktivisering och betydelsen av detta. Samverkan med frivilliga organisationer är viktigt när det gäller social aktivisering.

Ny teknik

Liksom inom många andra områden, utvecklas en rad nya tekniska lösningar inom äldreomsorgen. Inom kommunen används idag olika former av larm, digitala trygghetslarm, kameratillsyn i hemtjänsten, digitala låslösningar och hemtjänsten är nyckelfri. Det finns en "digital agenda" på det nationella och regionala planet som fungerar som en vägvisare för kommuner och regionen.

Kvalitetsarbete

Kommunen arbetar på många olika sätt för att få en så god kvalitet som möjligt inom äldreomsorgen:

- Ha kompetent och utbildad personal.
- Ha en rutin där man uppmuntrar vårdtagare och anhöriga att lämna synpunkter och klagomål.
- Ha en fungerande rutin som följs för avvikelshantering, Lex Sarah och Lex Maria.
- Jämföra kommunens verksamhet med verksamheter i andra kommuner.
- Bygga upp ett ledningssystem
- Riktlinjer och rutiner finns tillgängliga digitalt för personalen.
- Verksamheten följs upp och utvärderas genom till exempel brukarundersökningar.

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) utövar tillsyn över, och granskar kommunens verksamhet. Rutiner finns för anmälan enligt Lex Sarah och Lex Maria när det gäller misstanke om missförhållande som personalen, vi själva uppmärksammar, eller som på annat sätt kommer till vår kännedom inom verksamheterna. Rutin finns för klagomål och synpunkter som kan nås via webben.

Forskning och utveckling

Laxå kommun ska stödja och ta tillvara på erfarenheter av forskning och utveckling inom äldreomsorgsområdet. Kommunen bör på olika sätt ha ett nära samarbete med andra kommuner, regionen och Universitetet i Örebro. Här spelar Region Örebro län en viktig roll. Laxå kommun ska ha en positiv attityd till att ta emot praktikanter från olika utbildningar